

מרכז אליאנס ללימודים איראניים

מרכז משה דיין ללימודי המזרח התיכון ואפריקה

BeeHive

השיח ברשתות החברתיות במזה"ת

עורכים: ד"ר הראל חורב, סמדר שאול

כרך 5 גיליון 9, אוקטובר 2017

תוכן העניינים

- 3 התפוררות הח'ליפות: התגובות ברשתות לקריסת דאע"ש
- 5 "וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ": התגובות להתמרת המגבלות על נשיא איראן לשעבר, מוחמד ח'אתמי
- 8 ציון יום השנה לפלישת ארצות הברית לאפגניסטן בראי הטאליבאן

דבר העורכים

הדסק לחקר רשתות ע"ש דורון הלפרן שמח להגיש לכם את גיליון אוקטובר של **ביהייב**. בגיליון הנוכחי נעסוק בתופעת הכניעה ההמונית הרווחת לאחרונה בקרב לוחמי דאע"ש, כפי שבאה לידי ביטוי בלחימה בחויגיה ואל-רקה שנפלו לידי הכוחות המקומיים, והאופן שבו מנוצלות תמונות התבוסה לטובת המאבק התודעתי בארגון; נתוודע להחמרת המגבלות על הנשיא האיראני לשעבר, מוחמד חי'אתמי, באמצעות השיח הרשתי שמובילים הרפורמיסטים במטרה לגייס תמיכה ציבורית כנגד הדיכוי הפוליטי שגוזר המשטר האיראני על מתנגדיו; וננצל את הקמפיין שהובילה תנועת הטאליבאן לציון יום השנה השישה-עשר לפלישה האמריקאית לאפגניסטן לטובת חשיפת הקוראים לפעילותה המקוונת של התנועה ברשתות, ולהתבססותה מחדש כאיום בולט בזירה האפגנית, חרף המאמצים הצבאיים המופנים נגדה.

קריאה מהנה!

התפוררות הח'ליפות:

התגובות ברשתות לקריסת דאע"ש

אדם הופמן

בשבועות האחרונים נמשכת מגמת הקריסה של "הח'ליפות האסלאמית", הפרויקט המדינתי עליו הכריז ארגון דאע"ש ביוני 2014, כתוצאה ממאמציהם המתמשכים של הקואליציה הבינלאומית וכוחות מקומיים בעיראק ובסוריה הפועלים לסילוק הארגון מהטריטוריות שבשליטתו. בהמשך לכיבוש מוסול על-ידי כוחות הביטחון העיראקים ביולי 2017, השתלט הצבא העיראקי בתחילת אוקטובר על העיירה חויג'ה שבמרכז המדינה, שהיוותה את המעוז העירוני האחרון עליו שלט דאע"ש בעיראק בחודשים האחרונים.¹ בהמשך החודש השתלטו 'הכוחות הסורים הדמוקרטים' (SDF), כוח מורדים כורדי וערבי הנתמך על-ידי ארה"ב, על העיר אל-רק'ה, בירת דאע"ש בסוריה, במה שתואר על-ידם כ"תבוסה לכוחות האופלי".² בשיח המתפתח ברשתות החברתיות מוצג השינוי הדרמטי במצבו של דאע"ש, שאיבד בחודשים האחרונים את מרבית השטחים שהיו בשליטתו, המנוצל להגברת המאבק התודעתי בארגון שמנהלים גופים המזוהים עם הקואליציה הבינלאומית.

אנשי דאע"ש לאחר שהסגירו עצמם לכוחות הפשמרגה הכורדיים, מתוך רשת טוויטר

כיבוש הטריטוריות מידי דאע"ש, בדגש על חויג'ה ואל-רק'ה, הביא לכניעה המונית של פעילים מקרב הארגון. מעל לאלף לוחמי דאע"ש הסגירו עצמם לכוחות הפשמרגה הכורדים לאחר שנמלטו מהלחימה בחויג'ה.³ זאת ככל הנראה על רקע פקודתו של המפקד המקומי מטעם הארגון שחשש שתפיסתם של הלוחמים על ידי הצבא העיראקי או המיליציות השיעיות אל-חשד אל-שעבי, שהתקדמו לעבר העיר, תביא להוצאתם המידית להורג.⁴ בדומה לכך, כ-100 לוחמי דאע"ש נכנעו באל-רק'ה, בטרם השלימו הכוחות הסורים את כיבוש העיר.⁵ למרות שמדובר בתהליך שנמשך מזה שנתיים, הרי שתופעת

הכניעה ההמונית בקרב לוחמי דאע"ש נחשבת לחדשה, ומעידה על שחיקה במורל וקשיים בפקוד וניהול הכוחות.

הרשתות החברתיות מטיבות לשקף התפתחות זו. עם כיבוש אל-רקה מידי הארגון, הופצו ברשתות תמונות וסרטונים המראים מאות שבויים מקרב דאע"ש, כשהם מותשים, מובסים ומושפלים, וחלקם אף נעזרים בקביים, לאחר שהסגירו עצמם לכוחות ה-SDF.⁶ אלה עומדים בניגוד לפעילותו מטילת האימה של הארגון בעיר החל מינואר 2014, שהתבטאה בעריפות ראשים המוניות בכיכר נעים שבמרכז העיר וביישום דרקוני של חוקי השריעה על האוכלוסייה האזרחית באל-רקה. בציוץ שזכה ליותר מ-4,600 שיתופים (retweets) ויותר מ-10,880 'לייקים', שיתף ברט מקגורק, שליח ארצות הברית לקואליציה נגד דאע"ש, את תמונת אנשי הארגון השבויים וכתב כי "דאע"ש איבד קרוב ל-4000 טרוריסטים ב[אל-רקה], ואז נכנע במספרים גבוהים. בעוד שפעם [הוא] התיימר להיות נועז, כיום הוא פתטי ו[מהווה] מטרה אבודה."⁷

שלא במפתיע, הכניעה ההמונית של אנשי דאע"ש ושחרור הערים משליטת הארגון הובילו לגילויי שמחה ברשתות. בתמונות שפורסמו לאחר שחרור חויגיה נראים גברים מחייכים ומעשנים, המציגים חפיסות סיגריות,⁸ וזאת לאחר שדאע"ש אסר באופן מוחלט על העישון בשטחי שליטתו ואף ערף את ראשם של מי שהפרו איסור זה.⁹ דוגמה נוספת בסרטון שפורסם בחשבון הטוויטר הרשמי של ה-YPG, המיליציה הכורדית הפועלת בצפון סוריה ומהווה את הכוח הלוחם העיקרי ב-SDF, ובו נראית אישה, רגעים אחדים לאחר שחולצה מאל-רקה, כשהיא קורעת מגופה את הנקאב שהוכרחה ללבוש תחת שלטון דאע"ש ומנסקת את הקרקע שלמרגלותיה.¹⁰

עיתונאי מחבל כורדיסטן שבצפון עיראק הביע אף הוא שמחה על כיבוש אל-רקה מידי הארגון, תוך שהבחין בתגובתו בין האידיאולוגיה הקיצונית של דאע"ש לבין דת האסלאם: "המדונה האסלאמית [דאע"ש] עדה לקריסת האידיאולוגיה שבה החזיקה, המציגה גרסה מזויפת לאסלאם, לאחר שאיבדה את [אל-רקה]."¹¹ רוצה לומר, דאע"ש התיימר להציג את דרכו כאסלאם האמיתי והטהור, כשבפועל טהרנות דתית זו הייתה רק תירוץ לאלימות ולטרור שהפעיל כלפי אזרחים, כולל מוסלמים סונים, באזורים שתחת שליטתו. עמדה זו משותפת לבכירים ערביים ומערביים כאחד, כשהבולט בהם הוא נשיא ארה"ב לשעבר ברק אובמה, שטען מספר פעמים שדאע"ש "אינו אסלאמי".¹²

גופים שונים המזוהים עם הקואליציה הבינלאומית ניצלו את המאורעות האחרונים לערעור הלגיטימציה הפוליטית של הארגון והצגתו כיישות כושלת. בציוץ בערבית שפורסם לאחר ההשתלטות על חויגיה מטעם 'מרכז סואבי', מרכז תקשורת דיגיטלית למאבק בקיצוניות שהינו פרי יוזמה משותפת של ממשלות ארה"ב ואיחוד האמירויות, המנהל קמפינים מקוונים כנגד הנרטיב של דאע"ש,¹³ נכתב: "בריחת אלפים מלוחמי דאע"ש עם משפחותיהם מחויגיה וכניעת חלקם."¹⁴ בציוץ אחר של המרכז נכתב באנגלית ש"בעוד דאע"ש מוכה שוב ושוב בעיראק, הטרוריסטים הפחדנים הורסים כל דבר בעל ערך לפני שהם נמלטים מחויגיה."¹⁵

ציוצים אלה ואחרים הופצו תחת התגיות (האשטגים) "מאוחדים נגד הקיצוניות", ו"דאע"ש מובס", באנגלית ובערבית.

**מפקדת במיליציה הכורדית YPG המנופפת בדגל ה-SDF
ברחובות אל-רקה, מתוך רשת טוויטר**

גם ה-YPG ראו בתבוסות האחרונות של דאע"ש, ובמיוחד בקרב על אל-רקה, הזדמנות לקידום מסריהם הפוליטיים והובילו קמפיין רשתי בטוויטר, בפייסבוק ובאינסטגרם בשם "SDF שחררו את אל-רקה". במסגרת הקמפיין הוצגו תמונות וסרטוני ניצחון לאחר שחרור העיר מידי הארגון.¹⁶ בחשבון הטוויטר הרשמי של הארגון הופצה תמונה של מפקדת ב-YPG

המנופפת בדגל ה-SDF ברחובות אל-רקה, תחת הכיתוב "רגע היסטורי לאנושות." ציוץ זה זכה ליותר מ-400 שיתופים ויותר מ-600 לייקים.¹⁷ בציוץ אחר שפורסם על-ידי ה-YPG הופצה תמונת אישה, שהוצגה כאזרחית האחרונה שחולצה מאל-רקה על-ידי ה-SDF, המניפה את ידיה אל השמיים לאות שמחה.¹⁸

הקריסה המתמשכת של דאע"ש בעיראק ובסוריה מתבטאת בראש ובראשונה באובדן טריטוריות שהיו בשליטת הארגון, כאשר עד לאמצע אוקטובר איבד הארגון כ-87% מהשטחים שעליהם שלט בעיראק ובסוריה,¹⁹ שהשתרעו על שטח שהוערך כגודלה של מדינת בריטניה.²⁰ לצד תגובות שמחה אותנטיות מצד הגולשים, נוצלו האירועים על ידי גופים המזוהים עם המאבק המדינתי נגד דאע"ש ועם המיליציות הכורדיות בסוריה לקידום "תמונות ניצחון" במלחמה המתמשכת נגד הארגון. השיח הרשתי מציג ארגון בקריסה שאנשיו נמלטים משדה הקרב ונכנעים בהמוניהם, בשונה מהדימוי הנועז והבלתי מנוצח שיצר הארגון לעצמו – בעיקר באמצעות הרשתות החברתיות – רק שלוש שנים קודם לכן.

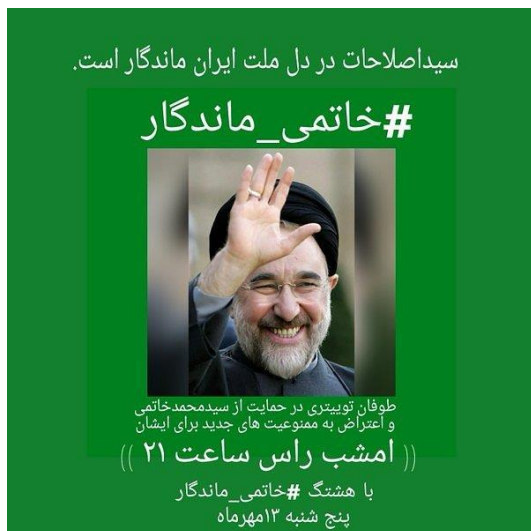
"וכאשר יענו אותנו כן ירבה וכן יפרוץ": התגובות להחמרת המגבלות על נשיא איראן לשעבר, מוחמד ח'אתמי

ד"ר רוז צימט

מגבלות חדשות, שהוטלו לאחרונה על נשיא איראן לשעבר, המנהיג הרפורמיסטי מוחמד ח'אתמי, עוררו בחודש אוקטובר תגובות סוערות ברשתות החברתיות באיראן. המשטר האיראני מודע היטב לאהדה הרבה לה זוכה ח'אתמי מצד האזרחים, במיוחד בקרב תומכי האופוזיציה הרפורמיסטית, ומנסה מזה שנים להצר

את צעדיו ולצמצם את חשיפתו הציבורית. ואולם, השיח הרשתי שהתעורר בתגובה למגבלות החדשות מצביע על כך שהחרפת צעדי הדיכוי רק מגבירה את האהדה כלפי ח'אתמי ויתר מנהיגי האופוזיציה הרפורמיסטית. הגם שהמשטר מצליח להגביל את השפעתם בזירה הפוליטית, הרי שהשפעתם הציבורית גוברת בזכות הדומיננטיות של הרפורמיסטים ברשתות החברתיות וההד התקשורתית שהם מייצרים באמצעות במה זו.

בראשית אוקטובר דווח ברשתות החברתיות ובאמצעי תקשורת איראנים המזוהים עם המחנה הרפורמיסטי על מגבלות חדשות שהוטלו על מוחמד ח'אתמי, ממנהיגי הבולטים של האופוזיציה הרפורמיסטית, שסיים ב-2005 כהונה בת שמונה שנים כנשיא. מאז התייצבותו לצד מנהיגי האופוזיציה במשבר הפוליטי שהתרחש באיראן לאחר הבחירות לנשיאות בקיץ 2009 ובמהלך מהומות הדמים שפרצו ברחבי המדינה על רקע הטענות לזיוף תוצאות הבחירות, הטילו עליו שלטונות איראן מגבלות קשות, והוא הוקע על-ידי תומכי המשטר כבוגד. בשונה משני מנהיגי האופוזיציה הרפורמיסטית, מיר-חוסייין מוסוי ומהדי כרובי, ח'אתמי לא הושם במעצר בית, אך תנועותיו באיראן הוגבלו, יציאתו לחו"ל נאסרה כליל ותמונותיו אסורות בפרסום באמצעי התקשורת הממלכתיים.

תמונתו של מוחמד ח'אתמי, תחת הכותרת:
"אדון הרפורמות כאן כדי להישאר בלב
האומה האיראנית", מתוך רשת טוויטר

לאחרונה השתתף ח'אתמי במספר אירועים ציבוריים ובאחד מהם אף הצטלם לצד עלי לאריג'אני, יו"ר הפרלמנט האיראני (המג'לס). הופעותיו הציבוריות, כמו גם קריאותיו הפומביות לשחרור מנהיגי האופוזיציה הרפורמיסטית ממעצר הבית, עוררו את זעמם של השלטונות. על-פי דיווח באתר הרפורמיסטי "כלמה", החליט בית הדין המיוחד לאנשי דת בראשות איש הדת השמרני, אבראהים ראיסי, לאסור על ח'אתמי להשתתף באירועים ציבוריים, פוליטיים או תרבותיים למשך שלושה חודשים. כמו כן, נאסר עליו לפגוש בכירי ממשל, אנשי דת, פעילים פוליטיים, פעילים באיגודים מקצועיים,

וסטודנטים.²¹ דובר הרשות השופטת הכחיש כי מדובר במגבלות חדשות, אך עורכי דינו של ח'אתמי ומקורביו אישרו כי הודעה על הרחבת המגבלות אכן נמסרה לאחרונה לידיהם.²²

במחאה על החרפת הצעדים נגד ח'אתמי השיקו גולשים איראנים קמפיין רשתי שנועד לתמוך בו ולדרוש את הסרת המגבלות, תחת התיוגים (האשטאגים) "ח'אתמי כאן כדי להישאר" (#خاتمی_ماندگار) ו"לא ניתן

למחוק את ח'אתמיי" (#خاتمی_حذف_شدنی_نیست). הגולשים תיארו את ח'אתמי כמנהיג הנערץ על-ידי הציבור וכסמל לשאיפתם של אזרחי איראן לחירות. "ח'אתמי הוא רעיון ולא ניתן לכלוא רעיון", צייץ אחד הגולשים.²³ גולש נוסף ציין כי הנשיא לשעבר הוא חלק משמעותי מההיסטוריה המודרנית של איראן ו"לא ניתן למחוק את ההיסטוריה".²⁴ גולשים רבים שיתפו את תמונותיו של ח'אתמי כצעד מתריס נגד האיסור שהטילו שלטונות איראן לפרסם את תמונותיו בתקשורת. ניסיונות המשטר להצר את צעדיו של ח'אתמי תוארו על-ידי הגולשים כניסיונות שווא: "הוא כלוא בלבבותינו ואיננו משחררים אותו. ככל שאתם רוצים לכלוא אותו, מה תעשו עם לבבותינו?".²⁵ גולשים רבים הציגו את מדיניות הדיכוי בה נוקט המשטר כחרב פיפיות, משום שזו רק מחזקת את השפעת ח'אתמי והאהדה הציבורית כלפיו, כפי שתיאר זאת אחד הגולשים: "חרב דבריו הופכת חדה יותר והשפעתה גוברת".²⁶

לצד הביקורת כלפי המגבלות החדשות שהושמו על ח'אתמי, הגולשים שבו והעלו את דרישתם לשחרר את שני מנהיגי האופוזיציה הרפורמיסטית ממעצר הבית בו הם נתונים למעלה משש שנים. בשולי השיח הרשתי היו מי שמתחו ביקורת גם על הנשיא רוחאני בטענה כי אינו מנצל את סמכויותיו כראש המועצה העליונה לביטחון לאומי על מנת לשים קץ לדיכוי הפוליטי הנמשך כלפי מנהיגי הרפורמיסטים. ביקורת זו משקפת אכזבה גוברת בקרב הרפורמיסטים מהתנהלות הנשיא, שנבחר במידה רבה בזכות תמיכתם אך אינו עושה די על מנת לשפר את חירויות האזרח מחשש לעימות עם הממסד הדתי השמרני שבראשות המנהיג העליון, עלי ח'אמנהאי.

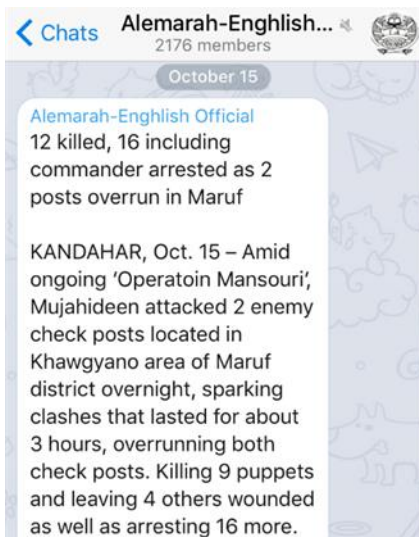
חלק מהביקורת הופנתה באופן אישי כלפי איש הדת השמרני אבראהים ראיסי. בית הדין המיוחד שבראשותו הוקם בשנות השמונים, והוא כפוף ישירות למנהיג איראן ומוסמך לדון בפשעים המבוצעים על-ידי אנשי דת, ובכלל זה בעבירות פוליטיות של אנשי דת ממתנגדי המשטר. ראיסי, שהתמודד בבחירות האחרונות לנשיאות איראן מטעם הימין השמרני והובס על-ידי הנשיא המכהן רוחאני, הואשם על-ידי חלק מהגולשים כי הוא מנצל את סמכותו כראש בית הדין על מנת לנקום את תבוסתו הקשה בבחירות ולפגוע במתנגדיו הפוליטיים.²⁷ לביקורת הצטרפו מספר חברי מגילס רפורמיסטים. מחמוד סאדקי, הנחשב לאחד מחברי המגילס הפעילים ביותר ברשת, צייץ בחשבון הטוויטר שלו כי הטלת מגבלות על ח'אתמי מצד מי שהיה מועמד בבחירות לנשיאות מעידה על גודל הסכנה שהוסרה מעל הציבור האיראני בזכות בחירתו המחודשת של הנשיא רוחאני.²⁸ מחאת חברי המגילס התרחבה מעבר לרשתות החברתיות כאשר 86 חברי הסיעה הרפורמיסטית הגישו מחאה כתובה לנשיא בטענה כי המגבלות החדשות על ח'אתמי מהוות הפרה בוטה של זכויות האדם המעוגנות בחוקה האיראנית.²⁹

התגובות ברשתות החברתיות להחרפת המגבלות כנגד ח'אתמי מעידות על מגבלות כוחו של המשטר האיראני. שלטונות איראן יכולים אומנם לנצל את שליטתם הנמשכת במוסדות שאינם נבחרים על-ידי הציבור, ובכלל זה ברשות השופטת, להמשך הדיכוי הפוליטי של מתנגדיהם. יחד עם זאת, הצרת צעדיהם של מתנגדי המשטר – לא זו בלבד שאינה גורעת מתמיכת הציבור בהם, אלא אף מחזקת את הפופולריות שלהם. המקרה של ח'אתמי מטיב להמחיש זאת. כאשר הלה סיים את תקופת כהונתו בת שמונה שנים כנשיא הוא נחשב לכושל למדי, וכמי שלא הצליח לממש את הבטחותיו לציבור בוחריו, בעיקר בכל הקשור לקידום רפורמות אזרחיות ולשיפור חירויות הפרט. את הצלחתו לשקם את מעמדו הציבורי ולזכות מחדש באהדת האזרחים ניתן לזקוף במידה רבה לרשתות החברתיות. אלה משמשות זירת פעילות מרכזית עבור האופוזיציה הרפורמיסטית לגיוס תמיכה ציבורית במאבקה בדיכוי הפוליטי, כולל במקרה של ח'אתמי שהפך לסמל לשאיפתו הנמשכת של הציבור האיראני לחירות.

ציון יום השנה לפלישת ארצות הברית לאפגניסטן בראי הטאליבאן

אריאל קוך

ב-7 באוקטובר צוין יום השנה השישה-עשר לפלישת ארצות הברית לאפגניסטן שהתרחשה על רקע סירובו של מנהיג הטאליבאן דאז, המולא מוחמד עומר, להסגיר את אוסאמה בן-לאדן, מייסד ארגון הטרור אל-קאעדה שעמד מאחורי פיגועי האחד-עשר בספטמבר.³⁰ עשור לאחר הפלישה האמריקאית, הצהיר נשיא ארצות הברית לשעבר ברק אובמה כי הטאליבאן לא תצליח לכבוש מחדש את אפגניסטן, וכי אל-קאעדה הובס.³¹ בשני המקרים המציאות הוכיחה אחרת. ארבע שנים מאוחר יותר, ולאחר שהושקעו במלחמה מאות מיליוני דולרים ועשרות אלפי חיילים, אמריקאים ובני לאומים אחרים שהצטרפו לקואליציה בראשות ארצות הברית, כמו גם מאות אלפי אזרחים אפגנים שקיפחו את חייהם, הודה אובמה כי אין ביכולתה של ארצות הברית להביס את הטאליבאן.³² התנועה ממשיכה להוות איום על הממשלה האפגנית וכוחות נאט"ו במדינה,³³ המשתקף גם בתעמולתה המקוונת,³⁴ כאשר יום השנה לפלישה האמריקאית מאפשר הזדמנות להתוודע לכך.

ניצניה של הטאליבאן, תנועה סונית פונדמנטליסטית, בפלישת ברית המועצות לאפגניסטן ב-1979 שהביאה להתגייסות עממית נרחבת של "מג'אהדין" (לוחמי קודש) - אפגנים שהתקוממו במהלך שנות ה-80 נגד הכיבוש הסובייטי החילוני (ה"כופר"), שאליהם הצטרפו מתנדבים מוסלמים מרחבי העולם. בעוד שמהראשונים צמחה תנועת הטאליבאן המקומית, מהאחרונים צמח ארגון אל-קאעדה הגלובלי, שמנהיגיו, בן לאדן וממשיכו אימן אל-ט'ואהרי, נשבעו אמונים ("ביעה") למנהיג הטאליבאן, המולא עומר, ולבאים אחריו; שבועה המשקפת את הקשר החזק בין התנועה האפגנית לארגון הטרור. נסיגת ברית המועצות מאפגניסטן במהלך 1988-1989 נתפסה כניצחון המג'אהדין. ואולם, בעקבותיה פרצה במדינה מלחמת אזרחים, במהלכה התאפשר לטאליבאן לתפוס את השלטון בכאבול

דיווחים צבאיים שפורסמו ב-15 באוקטובר בחשבון הטלגרם של הטאליבאן בשפה האנגלית

הבירה בשנת 1996, ולבסוף להשתלט על אפגניסטן ולהנחיל בה משטר ברזל דכאני שהתבסס על ההלכה האסלאמית.³⁵ כיום, הטאליבאן עודנה נחשבת לשחקנית מרכזית בזירה האפגנית.³⁶

הטאליבאן הקדימה ארגוני טרור ג'האדיסטים אחרים בפעילותה התעמולתית, כולל במרחב הרשתי שבו החלה לפעול כבר ב-1998, תוך שימוש באתרי אינטרנט שונים הפועלים במספר שפות ומכוונים לקהל גולשים ממדינות ערב והאסלאם, בהם אתר באורדו,³⁷ בפאשטו,³⁸ בערבית,³⁹ ובדארי (פרסית-אפגנית),⁴⁰ לצד אתרים המיועדים לקהל גולשים דובר אנגלית.⁴¹ לצד המרכיב התעמולתי, במסגרתו מוצגת התנועה כגורם המתמודד בהצלחה יתרה מול האמריקאים ובעלי בריתם ואף יכול להם, מושקעים מאמצים להצגתה כגורם משילותי לגיטימי, המסוגל לנהל מדינה ולדאוג לצרכי נתיניו, בכלל זה מתן שירותי בריאות, חינוך ובטחון (ומבחינה זו דומים מאמצי הטאליבן למאמצי דאע"ש). התנועה מפרסמת מפעם לפעם מידע הנוגע לבניין הכוח, כמו גם תיעוד של מוסדותיה הלא-צבאיים, בכלל זה מוסדות ההשכלה.⁴²

בשנים האחרונות, חל מפנה בפעילותה המקוונת של הטאליבאן, בדומה לשינויים שחלו בקרב ארגוני ג'האד אחרים וגורמים קיצוניים בכלל, כאשר לצד אתרי האינטרנט המוכרים שלה החלו גורמים הקשורים אליה לפעול גם ברשתות החברתיות, ומיוחד ברשת טוויטר.⁴³ זו הפכה לזירת התגוששות בינה לבין כוחות נאט"ו,⁴⁴ בין היתר בשל דיווחים צבאיים מפוברקים לכאורה שמפיצה התנועה ותומכיה. כך לדוגמה, הפיץ דובר התנועה, ד"ביחאללה מג'אהד, דיווח לפיו פעילי טאליבאן הצליחו להפיל מטוס-הובלה של חיל האוויר האמריקאי,⁴⁵ מידע שהוכחש בהמשך בחשבון הטוויטר של כוחות נאט"ו באפגניסטן ובו נטען כי מדובר בהמשך מסע השקרים של הטאליבאן.⁴⁶

תמונות שהופצו בחשבונות הטוויטר והטלגרם של פעילי טאליבאן לרגל ציון יום השנה לפלישה האמריקאית לאפגניסטן

יום הפלישה השישה עשר של ארצות-הברית לאפגניסטן היווה הזדמנות עבור הטאליבאן להציג את הנזק שנגרם למדינה ולעם האפגני כתוצאה ממלחמה ארוכת שנים זו, ולהציג עצמה כיריבה עיקשת שמתכוונת להשתלט מחדש על אפגניסטן. בהודעה שפורסמה באתרי האינטרנט של התנועה נכתב כי "אנו נחושים לכפות [את יציאת] כל הכוחות הכובשים. זוהי זכותנו החוקית. עלינו להגן

על חירותנו, הגדרתנו העצמית, המערכת [השלטונית] האסלאמית ועל אנשינו עם נשמותינו." עוד נכתב כי "אלפים מבני הנוער שלנו מחכים לתורם להקריב את עצמם [אסתשהאד] ומצפים לייסודה ממשלה אסלאמית."⁴⁷ נלווה לכך קמפיין קצר בטוויטר ובטלגרם, במסגרתו פורסמו מספר הודעות לצד תמונות אילוסטרציה הממחישות את האסון שהמיטו האמריקאים על האפגנים.⁴⁸ דוגמה לכך בתמונות שפורסמו בידי פעילי טאליבאן, ובאחת מהן נראית גופת ילד קטן שבגופו נעוץ מוט עם הדגל האמריקאי. לתמונה נלווה הכיתוב "המלחמה האמריקאית באפגניסטן מאז 7 באוקטובר 2001." בתמונה אחרת נכתב בערבית ובאנגלית "7 באוקטובר", ומתחתיו "יום שחור לאומה האפגנית" (ראו תמונות).⁴⁹ בהודעה שפרסם דובר התנועה מג'אהד, בחשבון הטוויטר שלו, שבו קרוב לארבעת-אלפים עוקבים ופורסמו בו לפי שעה מעל 3,300 ציוצים, הוזהרו האמריקאים כי נשקיהם יהפכו לחרב פיפיות ובסופו של דבר ישמשו את האינטרסים של הטאליבאן.⁵⁰

פעילות הטאליבאן במרחב המקוון, ובפרט ברשתות החברתיות, מלמדת על הסתגלותה למציאות הדיגיטלית במאה העשרים ואחת, חרף היותה תנועה שמרנית. יתרה מכך, השימוש שעושים פעילי הטאליבאן במרחב זה אינו משמש רק לצרכי תעמולה, כי אם גם לטובת מיתוגה של התנועה כגורם משילותי. חרף זאת, אין לטעות באופיו של הארגון, כפי שהטיב לתאר זאת דובר התנועה בחשבון הטוויטר שלו: "[האמריקאים] חייבים לזכור שמאבקנו אינו מבוסס על טכנולוגיה, אלא [הוא] מאבק אידיאולוגי."⁵¹ הסוגיה האפגנית עומדת לפתחו של ממשל טראמפ שייאלץ להתמודד עם תחיית הטאליבאן ולמנוע את הפיכת אפגניסטן למדינת-טרור, כפי שהייתה קודם ל-7 באוקטובר 2001. כחלק ממלחמה זו, יש להשקיע מאמצים גם בזירה המקוונת, בה פועלת התנועה מזה שני עשורים.

David Zucchini and Rod Norland, "Iraq Claims Victory in ISIS' Last Urban Stronghold", *The New York Times*, October 5, 2017. <https://www.nytimes.com/2017/10/05/world/middleeast/iraq-hawija-isis.html>

Sarah el-Deeb and Zeina Karam, "US-backed forces celebrate fall of IS 'capital,' Raqqa", *AP*, October 18, 2017. <https://www.apnews.com/5e052c0619aa43ee99701a9ed7f746a9/Syrian-commander-says-Raqqa-has-been-captured-from-militants>

Rod Norland, "ISIS Fighters, Having Pledged to Fight or Die, Surrender en Masse", *The New York Times*, ³ October 8, 2017. <https://www.nytimes.com/2017/10/08/world/middleeast/isis-iraq-surrender.html>
<https://twitter.com/LawkGhafuri/status/918023274751315969>

Rod Norland, "ISIS Fighters, Having Pledged to Fight or Die, Surrender en Masse", *The New York Times*, ⁴ October 8, 2017. <https://www.nytimes.com/2017/10/08/world/middleeast/isis-iraq-surrender.html>

Elizabeth McLaughlin, "100 ISIS fighters surrender in Raqqa in sign that battle to retake the Syrian city could be winding down", *ABC News*, October 14, 2017. <http://abcnews.go.com/International/100-isis-fighters-surrender-raqqa-sign-battle-retake/story?id=50480739>
https://twitter.com/Raqqa_SL/status/919682352984592385; ⁶ 15.10.17
<https://twitter.com/DefenseUnits/status/919581537481322497>;
https://twitter.com/brett_mcgurk/status/920418521640833025
https://twitter.com/brett_mcgurk/status/920418521640833025; ⁷ 15.10.17
<https://twitter.com/YaserM94/status/917107340641554432>; ⁸ 15.10.17

Morgan Winsor, "ISIS Beheads Cigarette Smokers: Islamic State Deems Smoking 'Slow Suicide' Under Sharia Law", *International Business Times*, February 12, 2015. <http://www.ibtimes.com/isis-beheads-cigarette-smokers-islamic-state-deems-smoking-slow-suicide-under-sharia-1815192>
<https://twitter.com/DefenseUnits/status/919171226697953280>; ¹⁰ 15.10.17
<https://twitter.com/BasharMandalawi/status/920280183659286528>; ¹¹ 15.10.17
"President Obama: 'ISIL is not Islamic'", *CNN*, September 10, 2014. ¹²
<https://www.youtube.com/watch?v=pwpp8qKvE-0g>

¹³ להרחבה על 'מרכז צואבי': אדם הופמן, "המאבק נגד דאע'ש ברשתות החברתיות: המלחמה על התודעה", **ביהייב (השיח ברשתות החברתיות במזה"ת)**, כרך 4, גיליון 8 (ספטמבר 2016).
<https://twitter.com/sawabcenter/status/919593729333248000>; ¹⁴ 15.10.17
<https://twitter.com/sawabcenter/status/919759807753494529>; ¹⁵ 15.10.17
<https://twitter.com/hashtag/SDFfreedRaqqa?src=hash>; ¹⁶ 15.10.17
<https://www.instagram.com/explore/tags/sdffreedraqqa/>; <https://www.facebook.com/hashtag/sdffreedraqqa>
<https://twitter.com/DefenseUnits/status/920265266357030912>; ¹⁷ 15.10.17
<https://twitter.com/DefenseUnits/status/920318883998961664>; ¹⁸ 15.10.17
<https://twitter.com/OIRSpox/status/920304112553594880>; ¹⁹ 15.10.17

Ian Johnson, "The rise of Isis: Terror group now controls an area the size of Britain, expert claims", *The Independent*, September 3, 2014. <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/the-rise-of-isis-terror-group-now-controls-an-area-the-size-of-britain-expert-claims-9710198.html>

²¹ "בית הדין המיוחד לאנשי דת בראשות סיד אבראהים ראיסי אחראי על החלת המגבלות נגד ח'אתמי", כלמה, 5 באוקטובר, 2017.

²² "אישור החלת מגבלות חדשות על ח'אתמי", אעתמאד, 8 באוקטובר, 2017.

<https://twitter.com/RohiAmiri88/status/915932496981671941>; ²³ 15.10.17
<https://twitter.com/Shahgrap/status/916034396783878144>; ²⁴ 15.10.17
<https://twitter.com/AsadiradAli/status/915881102178488320>; ²⁵ 15.10.17
https://twitter.com/najafi_tehrani/status/916008069414424576; ²⁶ 15.10.17
<https://twitter.com/nasazegar/status/915885903087890433>; ²⁷ 15.10.17
https://twitter.com/mah_sadeghi/status/916161512884097025; ²⁸ 15.10.17

²⁹ "מחאת 86 חברי מג'לס לנשיא בנוגע למגבלות החדשות על נשיא ממשלת הרפורמות", אלף, 8 באוקטובר, 2017.

³⁰ אסף מליח ושאוול שי, **מכאבול לירושלים: אל-קאעידה, הג'יהאד האיסלאמי העולמי והעימות הישראלי-פלסטיני** (תל-אביב: מטר הוצאה לאור, 2009), עמ' 237-240; יש לציין כי הפלת שלטון טאליבאן חיזק את מעמדה האזורי של איראן, וכתוצאה מכך את מעמד השיעים. ראו: עוזי רבי (עורך), **זמן איראן** (תל-אביב: דפוס חידקל, 2008), עמ' 19-21, עמ' 120.

Amanda Terkel, "Obama to O'Reilly: U.S. Will Defeat Al Qaeda, Taliban Won't Retake Afghanistan", *The Huffington Post*, February 7, 2011. https://www.huffingtonpost.com/2011/02/07/obama-al-qaeda-taliban-afghanistan_n_819780.html

Jim Michaels, "Decade of war, billions in U.S. aid fail to defeat Taliban", *USA Today*, May 18, 2015. ³²
<https://www.usatoday.com/story/news/world/2015/05/18/us-fails-to-defeat-taliban-in-afghanistan/27234763/>; ב-2011 הצהיר נשיא ארצות הברית לשעבר, ברק אובמה, על כוונותיו לסיים את המלחמה באפגניסטן ולהסיג את החיילים האמריקאים מהמדינה, ובמאי 2014 פרסם את תכניתו לעשות זאת. בפועל, הותיר נשיא ארה"ב מעל עשרת אלפים חיילים ו"יועצים" באפגניסטן, בכדי למנוע את נפילתה לידי הטאליבאן. ראו: Mark Landler, "U.S. Troops to Leave Afghanistan by End of 2016", *The New York Times*, May 27, 2014. <https://www.nytimes.com/2014/05/28/world/asia/us-to-leave-afghanistan.html>
The Associated Press, "A timeline of U.S. troop ;complete-afghan-pullout-by-end-of-2016-obama-to-say.html

levels in Afghanistan since 2001", *Military Times*, July 6, 2016. <https://www.militarytimes.com/news/your-military/2016/07/06/a-timeline-of-u-s-troop-levels-in-afghanistan-since-2001/>

Ken Dilanian, "Taliban Control of Afghanistan Highest Since U.S. Invasion", *NBC News*, January 29, 2016. ³³ <https://www.nbcnews.com/news/us-news/taliban-control-afghanistan-highest-u-s-invasion-n507031>

Alia Brahimi, "The Taliban's Evolving Ideology", *LSE Global Governance*, Working Paper, 2010. : להרחבה ³⁴ <http://www.lse.ac.uk/globalGovernance/publications/workingPapers/WP022010.pdf>

³⁵ דוגמה לפעילות הטאליבאן שזכתה לסיקור תקשורתי בינלאומי אפשר למצוא בהרס פסלי הענק של בודהא בבמיאן, במארכ 2001. להרחבה: שאול שי, *הג'יהאד שלא נגמר: המג'אהדין, הטליבאן ובן-לאדן* (הרצליה: המרכז הבין-תחומי, 2002), עמ' 212–214

Auliya Atrafi, "Taliban territory: Life in Afghanistan : שחלו בתנועה בשנים האחרונות : ³⁶ under the militants", *BBC*, June 8, 2017. <http://www.bbc.com/news/world-asia-40171379>

³⁷ alemarahurdu.com

³⁸ shahamat1.com

³⁹ alemara1.net

⁴⁰ alemarah-dari.com

Nein Krishan : להרחבה על אתרי האינטרנט של הטאליבאן : shahamat-english.com או alemarah-english.org ⁴¹

Aggarwal, *The Taliban's Virtual Emirate: The Culture and Psychology of an Online Militant Community* (USA, Abdulhadi Hairan, "A Profile of the Taliban's Propaganda : בנסף, ראו : NY: Columbia University Press, 2016) Tactics", *The Huffington Post*, [no date]. https://www.huffingtonpost.com/abdulhadi-hairan/a-profile-of-the-talibans_b_442857.html

⁴² כך, למשל, בינואר 2017 החלה טאליבאן להפיץ סדרת סרטונים בשם "חינוך ולמידה". ראו: Islamic Emirate of Afghanistan, "Education and Learning", *Jihadology*, January 21, 2017. <http://jihadology.net/2017/01/21/new-video-message-from-the-islamic-emirate-of-afghanistan-education-and-learning-2/>

Vincent Bernatis, "The Taliban and Twitter: Tactical Reporting and Strategic Messaging", להרחבה: ⁴³ *Perspectives on Terrorism*, Vol. 8, No. 6, 2014: 25-35. <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/389>

Haroon Siddique, "Taliban and Nato-led forces engage in war of words on Twitter", *The Guardian*, September ⁴⁴

Ali M. Latifi, "Afghanistan's ; 14, 2011. <https://www.theguardian.com/world/2011/sep/14/taliban-nato-isaf-twitter-online-war-of-words>", *Al-Jazeera*, October 17, 2012. <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2012/10/2012101510373939539.html>

⁴⁵ <https://twitter.com/ZabihullaM4/status/916560813879627776> : 11.10.17

⁴⁶ <https://twitter.com/ResoluteSupport/status/916623060207271937> : 11.10.17

"Statement of Islamic Emirate concerning launch of US invasion on 15th Mizan", *Alemarah-English*, October ⁴⁷ 7, 2017. <http://www.alemarah-english.org/?p=20763>

⁴⁸ חשבון הטוויטר הרשמי של טאליבאן בערבית: https://twitter.com/alemara_ar; להלן דוגמאות לחשבונות טוויטר הקשורים לטאליבאן, נכון למועד 12.10.17: "אסד אפגאן" (<https://twitter.com/AsadAfghan111>); "עומר הלמנדי" (<https://twitter.com/Helmandii2>); "עבד אלקאהר בלכ"י" (https://twitter.com/balkhi_04); ו"קארי יוסף אחמד"י" (https://twitter.com/QM_YousafAhmadi). (כניסות 12.10.2017)

⁴⁹ מלבד הטלגרם, פורסמו התמונות בחשבון הטוויטר של נעמתאללה סאבק, המגדיר עצמו "חייל מחיילי אמיר המאמינים", https://twitter.com/NT_Sabiq1 : 11.10.17

⁵⁰ <https://twitter.com/ZabihullaM4/status/916677985444466689> : 11.10.2017

⁵¹ <https://twitter.com/ZabihullaM4/status/916674888966070273> : 11.10.2017